

Видає „Видавниче Товариство імени Б. Грінченка“.

Виходить 6 разів на місяць.

Ціна одного примірника 2 фен.

Ч. п. (58).

Вецляр, 25. лютого, 1917. р.

Рік III.

Чи хочемо господарювати в своїй хаті?

Є між нашим народом люде, які все ще є сеї думки, що нам не треба окремої самостійної української держави. Як би ви запитались їх, чому вони саме так думають, то вони або нічого не зуміють вам на се сказати, або як і скажуть що, то воно так не ясне і поплутане, що годі його розібрати.

Проява дивна і сумна заразом. Бо чиж не дивно се, що хтось не хоче мати своєї хати, а волить мешкати в комірнім? Та чому ж у нас кождий господар дбає про се, щоби мати свою власну хату? Чому він не йде до сусіда—скажім—богача і не просить ся в комірне, а волить собі хату збудувати, як лишень має змогу до сього?

А се тому він так робить, бо він хоче бути господарем у своїй хаті. Він хоче сам її пристроїти, як йому подобаєть ся і жити собі свобідно зі своєю ріднею.

І се річ зовсім природна, бо кождий чоловік бажає свободи, так само, як і кождий нарід. І як би ви спитались якого небудь народа в сій справі, то ви дістали би одну лишень відповідь: „Нам належить ся окрема, самостійна держава, бо ми хочемо самі у себе господарювати, а не хочемо бути комірниками, залежними від властителя хати“. Тим даєть ся пояснити, чому народи

нераз дуже завзято провадили боротьби за свою державну самостійність.

Згадати хоч би боротьбу Болгарів, Греків чи Сербів з Турками в XIX ст., або боротьбу Бурів з Англічанами в XX ст.

А чому ж у нас як раз буває противно? Чому у нас є люде, які кажуть, що вони не хочуть мати своєї окремої держави? Чому у нас показуєть ся така сумна проява? Чи може наш нарід не любить свободи? Чи він любить бути невільником других, бо се йому приємно?

Наша історія каже нам зовсім що инчого. Вона оповідає нам про великі боротьби нашого народу за свободу з Польцею, Москвою і Татарами, які загрожували нашій власній хаті.

Тай се певна річ, що якби ми могли тепер заглянути в глибину душі нашого народу, то ми побачили би, що у нас є теж щире бажанне свободи, волі. Тільки у нас не знають нераз, яка дорога провадить власне до сеї свободи, до волі, бо у нас багато непросвічених, неграмотних і взагалі багато людей несвідомих своїх власних інтересів. І се ціла причина, чому у нас можна знайти людей, які не хотять Самостійної України.

Таких людей не треба нам далеко шукати. Ось і у вецлярськiм таборі є люде, які не хотять Самостійної України. І щож се за люде? Величезна більшість з сих людей є ті, що не цікавлять ся нічим, що не знають нічого, що не вмiють навіть ні писати, ні читати. Се люде, для яких російська поліцейська муштра є найвищим знаннєм. Вони знають, що є цар, „Богом помазаний“, і є „велика, неділима Росія.“ Отсе й ціле їх знаннє!

Се люде, які складають собою добрий матеріал на невільників та на російських салдатів, які цілими масами на фронті йдуть на погибель, або убивають своїм оружжєм бідний народ, який бунтуєть ся протів царя.

Але як на цілій Україні, так і тут у таборі є люде, які зовсім инакше розуміють справу. Се люде просвічені, зорганізовані.

Якжеж сї люде ставляють ся до справи Самостійної України, до справи будови своєї хати?

На се ми дістанемо від них відповідь не лишень на словах, але й на ділах. Ми подивімось на діла їх. Ми подивімось, що вони роблять в таборі. І щож ми тут бачимо?

Ми бачимо власне, що сї люде на добре взяли ся до господарства в таборі. Вони зреформували собі організаційне життє в таборі так, що запровадили собі свій лад на організаціях, на цілій Українській Громаді. Вони поставили собі свою начальну управу, Ген. Старшину, правительство, і поставили собі свою Народну Раду, свій парламєнт. І як жеж виглядає ся начальна управа? Чи так, як в Росії? Ні! Се є управа, яку поставили над собою самі товариші, вибравши собі президента і 12 членів Генеральної Старшини, які є перед Народною Радою відповідальними. А Народна Рада, сей парламєнт Української Громади, се дійсно представники маси, вибрані на підставі рівного, безпосереднього, загального і тайного права голосованя. Се знов не Росія! Се знов не російська Дума!

І тут показала ся задушевна гадка нашого народу, а власне лїпшої його частини. Ми бачимо, чого наші люде собі бажають. Вони будуть признавати власть, але ся власть мусить опиратись на народї, вони хотять Народної Ради—парламенту, але вибраного на підставі справедливого виборчого закона, а не російської Думи.

Значить наші люде хотять господарювати і вони хотять господарювати гарно і свобідно.

І так як вони собі тут в таборі господарюють без сього, щоби хто-небудь їм перешкоджав в сьому, так вони бажали би собі господарювати на Україні.

А чиж можливо се буде на Україні, як довго вона буде під Росією? Чи в Росії, поки ми там є приймаками, можлива буде наша Народна Рада з таких послів, яких народ собі бажає?

Сього певно ніхто з членів Української Громади не думає. Але прихильники сього зреформованого ладу нашої Української Громади у вецлярськiм таборі дивлять ся на справу инакше. Вони хотять, коли не можна сього було в Росії, на нашій Україні зробити, то бодай тут на чужій землі господарювати в громадський спосіб. І вони господарюють гарно, і наші члєни Української Громади вдоволені з такого господарства. Се доказ, що правління дійсно добре, а коли так, то є надія, що ми і в Самостійній Україні, у себе дома потрафим б гарно господарювати і поставити таку державу, що народ був би вдоволений. Тодї прийшлиб до нас певно і теперішні противники української справи і сказалиб, що їм зовсім добре живеть ся і без „великої, неділимої Росії“, і без московського царя, і без його міністрів, і без його Думи.

Маймо надію, що воно скорше або пізнійше мусить прийти до сього. Наше завданя абирати матеріал на хату—освідомлювати людей, а як прийде відповідна пора, тоді ми візьмемось до будови своєї хати з піснею на устах:

„Не пора, не пора, не пора!
Москалеви й Ляхови служить!..“

7.

За цигарку і згадану чарку.

Було це в селі Л. Харків. губ., в маєткy кн. Щ., як раз в той страшний час, коли лилась по всій Україні і Московщині людська кров, падали жертви і чув ся громовий голос народу про свободу, волю, людські права і всякі полєкші. Це було як раз в той недовгий час, коли в Державній Думі були наші українські представники: Онацький, Шемет, Шраг та инші, які сміливо обороняли нашу Україну й її нарід перед Москвою.

В селі Л., як і скрізь по Україні, був великий народний неспокій. Гомоніли про землю, свободу і волю. Збирали ся, гуртували ся і обмірковували способи, якими б можна було вибороть собі те, що по праву належить. Якось зразу охопила людей сміливість, завзятість. Кидали роботи й демонстративно йшло до контори, щоб давали полегшу, підбільшували б платню. А то й до землі поміщицької добірались, щоб поділити її поміж себе.

Тільки ж не дурні й там сиділи, щоб так ні з сього, ні з того й пітти на уступки. Передчували вони це завчасу і подбали про те, як полагодити цю справу, коли б дійшло до чогось небезпечно-го. Та їм і клопоту для цього не багато треба, коли для них було все: поліція, телефони, телеграфи.

А поки що в Л. до цього не дійшло. Почалось з того, що робітники, покинувши роботи, підступили прямо до будинку управляючого. Вийшов управляючий. Почалась розмова. Але з того нічого не виходило, бо дуже він гордо виглядав та балакав якимось незрозуміло і з гурту почали вигукувати: „Прогнать його! Ми його не розумієм! Нехай прийде зараз головний контрольор,—то чоловік простий, добрий і з ним можна балакати!“

Покликали цього простого, доброго. Незабаром він з'явив ся: маленький, лице всміхаєть ся, а оченята, які позапливали жиром, так і бігають. Зразу було помітно, що він з робітниками за пані-брата. Ось почав він промовляти до робітників і так улюлюкає, з жартом промовляє:

—Ну чого ви—каже—дурненькі, тут розкричалась? А ти, Остапе, Дмитре, Грицьку, чого там ззаду стоїте, очі повитріщали і розпустили вуха, як на диві якому? Беріть, закурюйте,—хватить!..“ І почав угощати цигарками. Наші землячки, почувши таку приятельську промову, стали заспокоюватись та один по одному закурювати панські цигарки. Стоять далі та збирають ся з духом, щоб забалакати до пана:

—Та, бачте, Даниле Семеновичу, якимось того... ціна мала... а тут все дорого...

—Та хіба ж для цього треба робить який бешкет?!—здивовано одказує їм Данило Семенович.—Що це ви, забули, із голови вам випало, що ми такі справи полагоджували де небудь за чаркою?.. Ідть-но, лагодьте на завтра хури та поїдете за вугіллем. Де ж ви бачили—25 років були сватами, а тепер,—на тобі—вороги!...

—Тай справді, Даниле Семеновичу—промовили деякі з визначніщих,—краще миром, спокоєм, без сварки...

З тим і розійшлись... От тобі й простий, добрий чоловік! Бач, як хитро зумів підійти!..

А все виною темнота, байдужність до освіти, якої щей досі наш брат боїть ся. От воно й виходить, що навіть сами того не помітили, що за цигарку і згадану чарку горілки забули про свій інтерес і програли справу полекші.

Н.

Рідні хутори.

Де вже я тільки не ходив,
Але не бачив таких див
В чужих далеких сторонах,
Як в наших рідних хуторах.

Тут тобі все... та що казати,—
Навіть не можна описати
Тії краси, що тут панує
Й як твоє серденько чарує.

Зелені верби над ставками,
Тут тобі луг пахне квітками,
З боку—левада, далі—гай,
Куди не глянь,—мов Божий рай!

А як ідеш, бува, в ночі,—
Легенький вітер подихає,
В траві деркочуть деркачі,
А з гаю пісенька лунає.

В горі безмежна блакить,
Зірками всипана, палає,—
То замигтить, то затремтить...
А місяць так велично сяє.

І легко тобі на душі,
Куди те й горенько зникає...
Тільки співаєш ідучи,
А соловейко помагає.

О, милі, рідні хутори,
Які ви гарні, щоб ви знали!...
Якби ви вільні були,
То ви б ще краще виглядали.

М. Касянчук.

3 таборового життя.

ГЕНЕРАЛЬНА РАДА.

16. лютого, о годині 10^{1/2} рано продовженне зборів розпочало ся дискусією над реформою Генеральної Ради.

До сього часу, як відомо, вона складала ся із зарядів всіх таборових організацій. Але в такому вигляді Генеральна Рада, як найвища законодавча інституція, не відповідала принципам строгої виборности та не мала того авторитету, який по суті їй належить, бо через кожодчасну зміну своїх членів, яка відбувала ся по причині частоті зміни

зарядів організацій, Генеральна Рада терпіла на силі своєї влади, а також не могла з цих причин зосереджуватись в одних руках контролю над діяльністю Генеральної Старшини, яко органу виконавчої влади від Генеральної Ради.

Крім цих, можна сказати, чисто практичних для нас в даний момент мотивів, реформа Генеральної Ради має для нас, полонених, ще й велике виховуюче значіння, бо навчає тому, як має виглядати організація громадського життя навіть у нормальному життю.

Така реформа Генеральної Ради давно вже власне відчувала ся, одначе вона була здержувана з практичних мотивів, підказуваних інтересами самої справи.

Тепер же, з поширенням свідомости в ширших кругах та з тіснішим зєднанням уже зорганізованих, показало ся можливим перевести справжні вибори й до Генеральної Ради, яку комісія в справі реформи запропонувала назвати Народною Радою, бо по зміслу послідовности й наших історичних традицій Генеральна Рада—то є властиво рада Генеральної Старшини, а не вища над нею виборна власть законодавча, о створення якої нам ходить.

В широкій дискусії над сею реформою виробило ся два напрямки: одні були за тим, щоб до участі в виборах до Народної Ради допустити всіх тих, які будуть в момент переведення виборів у таборі, мативуючи це природнім правом кожного громадянина брати участь у громадському життю. Вони доказували, що від того, що може кілька із байдужих, або ворожих до нашої справи зістануть

ся вибраними до Народної Ради справа не потерпить, бо нас, зорганізованих, буде там переважаюча більшість, а дуже можливо, що деякі з них, а може й усі, як не поробили ся б прихильниками нашої справи, то принаймні відмовили ся б від хибного та некорисного для нас погляду на нашу працю й нашу справу.

Другі противно, не вірили в цю можливість і стояли на тому, щоби участь у виборах брали лише ті, що зголосять ся до участі у виборах та впишуть ся до Української Громади.

В оборону свого погляду вони брали не лише принципіальні мотиви, але й практичні, як от те, що люде, які не є вписані на лісту зорганізованих, часто міняють ся в своєму складі, то приїзжаючи з робіт до табору, то відїзжаючи на робітничі команди, а через це тяжко було б зорганізувати правильні вибори.

Після цієї обміни думок, по двогодинній перерві зборів, ухвалено слїдуючі пункти:

Найвища законодавча інституція називаєть ся: „Народна Рада“;

У виборах на послів до Народної Ради беруть участь всі ті, що є на лісті (члени організацій та учні), а також ті, що зголосять ся брати участь у виборах і впишуть ся до Української Громади.

Народна Рада має бути з 60 послів;

Вибори до Народної Ради мають бути загальні, рівні, тайні й безпосередні.

Вибирати на посла має право кожний, хто має найменше 20 років, не менш двох тижнів мешкає у таборі й є на лісті;

Дівчина Єва.

Як раз 6/19 січня 1915 р. наш батальон стояв на віддиху в селі В-ц, в Карпатах, і люде знаходили собі затишок по гуцульських хатах. На дворі стояла страшна холоднеча, падав сніг; хвилево підхоплював ся холодний, північний вітер, що дошкуляв до костей. Я сидів під той час у хаті, на горіщі, уривши ся в сіно. Тепло та добре було в кублі, аж до сну навертало. Коли ось чую—товариш кличе до долу. „Ходім—каже—прогнемо ся по свіжому повітрю! Годі вже облежувати боки, ховатись від світу! Побачимо людей, походимо, то швидче ще нагріємось“.—Не хотіло ся мені йти, але таки переміг себе: встав, одягнув ся по „форме“ й пішли.

Вийшли до гребельки, а звідти було вже видно Йордань, де манячили позолочені корогви та хрести, що так яскраво відрізняли ся від снігового тла. Ми наблизились до людей і увійшли в гурт. Зі всіх боків стояли салдати, мешканці села, а по середині на столику, вирубленому із льоду, пан-отець святив воду.

Салдат, що стояв на камінчику, найдалше від пана-отця, часто позирив у той бік, звідки віяло вітром, і щось шепотів. Був думками десь далеко від того, що було перед очима. Він неначе

бачив рідну знайому картину: жінку, дітей. „Як то вони там святкують тепер без мене?“—здавалось думав він. Нараз він здригнув ся, обдивив ся навкруги й побачив, що він не вдома, а далеко від рідних, в Карпатах... Покотилась з очей одна сльозинка, друга... Витяг із кипені вишиту чорними і червоними квітками хустку, обтер крадькома сльози, щоб ніхто не побачив з боку, і тяжко зітхнув сердешний.

Я стояв та дивив ся. Люде хрестили ся, а я не хрестив ся... Я вже нічого не бачив перед собою, нічого не розумів. Я сам неначе від сну прокинувся, неначе лише тінь моя тутки в Карпатах стояла біля цієї купки людей, а душа моя була там, де рідним все пахне, де рай-Україна...

Пан-отець кінчав уже водосвятте і чутно в голосі його було, що холод і його проймає зі всіх боків. Жінки щільно кутались в великі чорні хустки, також чекаючи скорішого благословення. Дівчата в святочному національному одягу не далеко, по той бік річки стояли, кутаючись в білих ряднах з червоними цятками на шиї. Дівчата... їх я покинув недавно вдома на Київщині!... Там так само тулять ся одна біля другої, зазирають в один бік та шепчуть ся.

По скінченню водосвяття підходить до мене дівчина, котру я раніше примітив та не міг при-

Брати участь у виборах не має права той, хто був караний за кримінальні справи (кари за політичні провини не беруться в рахунок);

Вибраним на посла до Народної Ради може бути той, хто має не менше 21 року життя та є грамотний.

Виборчих округів має бути 6. Кожний округ вибирає 10 послів.

Кандидатів на послів подають організації; можуть бути й самозвані кандидати, які повинні зголоситись про своє бажання кандидувати на посла у виборчому комітеті.

Вибори повинні відбутися протягом шости тижнів від часу ухвали про переведення виборів.

Народна Рада має зійти на наради протягом семи днів по скінченню виборів до неї.

Найвищий догляд над правильним переведенням виборів доручено Генеральній Старшині.

На цьому й покінчено збори Генеральної Ради о пів до 5 години по полудні.

С. К-ий.

Т-во „Воля.“ 13. лютого Т-во „Воля“ відбуло загальні збори. По відчитанню й ухваленню протоколу попередніх зборів заряд т-ва дав звіт з діяльності т-ва. При звіті заряд порушив думку переорганізувати губернські гуртки на бльокові. Ця думка викликала дискусію, але довго не прийшлося дискутувати, бо потреба перегуртовання була очевидною і т-во ухвалило думку заряду. Далі обговорювалось питання про реформу Генеральної Ради. Це питання викликало гарячі дискусії,

гадати, наче я її десь бачив,—підходить, здоровкається за руку: „Слава Ісусу!“... Я не знав, що відповідати, але відчунявся й сказав їй, соромляючись: „На віки Слава!“ Вона почервоніла і ще щось довго говорила до мене, але я не розумів її... „Чи водохреще вже скінчено?“—питаю її, бо не було про віщо балакати, не знаходив слів. Розмова не йшла. Постояли трохи та так і розійшлися. Я пішов до хати, де ми поміщались.

Дорогою не помічав, хто йшов ще сим шляхом: все роздумував, що се зі мною сьогодні діється. Довго не міг зрозуміти, що се за дівчина така чудна стрінулася зі мною? Силкував ся пригадати й не міг. Прийшла до мене, як сестриця, привітала, хотіла мені щось гарне сказати...

Я йшов по стежці, протоптаній в снігу свіжими слідами, йшов, похиливши голову; минув свою хату і зайшов до других людей, мені незнайомих,—я заблудив ся... Питаю у одного унтер-офіцера, де 3 рота поміщається. „Что, заблудил ся, серий?!“—з насмішкою озвав ся унтер і пішов далі, показавши мені дорогу. Після всіх отсіх турбот прийшов я, ліг на старому місці й задрімав.

На другий день із села В-ц батальон наш перейшов ближче до позиції, в Г. Поляну. Сидю якось в соломі, пригадую В-ц, дівчину таємну,

тим більше, що кожному хотілось ясно зрозуміти, як переводить в життє загальне, рівне, безпосереднє і тайне голосованнє. Над таким важним питаннєм прийшлося зостановитись і збори були відкладені на 20. лютого.

На зборах 20. лютого обговорювалось про виборчий комітет, на обовязку якого було б проводити виборчу компанію.

Один з тов. зясував про вагу загального, рівного, безпосереднього і тайного голосовання, порівнюючи табор з демократичною державою і вказуючи, що в демократичній державі народ сам собі вибирає правительствo, яке відповідає перед народом і народними представниками.

Все це дуже добре, що є змога тут у неволі нажитись тому бажаному порядку, але деякі члени т-ва не дуже цікавлять ся такими важними питаннями, а все від того, що покладають ся на когось, щоб хтось про їх дбав, а самі думають, що без них обійдеться ся.

Донець.

Т-во „Самостійна Україна“. 14. лютого відбули ся збори т-ва „Самостійна Україна“. На зборах були присутні 4 мужі довіря, які на короткий час приїхали до табору.

До сього часу мужі довіря відвідали до 560 ком. Ворожих команд находить ся од 7 до 8%, які ставлять ся проти української справи. Більшість роб. ком. дуже радо вітають мужів довіря, розпитують про роботу в таборі і на других роб. ком. Мають дуже велике бажання читати книжки і часописі. Йдучи на зустріч їхньому бажанню з біб-

Йордань. Пригадав, що ся дівчина, як ми стояли у В-ці разів кілька приходила до хазяйки. Один раз вона заглянула тоді, як ми щось два дні не бачили хліба, якраз в той час, коли ми на розкладеному вогні варили чай. Москалі балакали з хазяїном то про те, то про се. Хазяїн-Гуцул і вони мало розуміли один одного. Я допомагав їм, пояснював незрозумілі слова. Хазяїн зацікавив ся тим, що я балакав по їхньому, запитав, відкіля я розумію їхню мову. Я сказав Гуцулу, хто я й звідки. Як уже солдат не було, я сказав, що я є такий, як і вони, та тільки живу за кордоном, під Росією. Недалеко стояла й моя дівчина, звали її, як: я тепер довідався, Єва. Вона дуже зацікавилась і через кілька хвилин була уже біля хазяйки і щось балакала, хвилево позираючи у наш бік.

Перед вечером ми були всі в хаті й перчитували газету „Армейській Вестник“ уже в четверте, бо інші не доходили до нас. Я сидів біля столу і слухав розмови: то про наступ, який тривав щось три дні тому назад, то про хліб, якого не одержував наш батальон вже чотири дні; чулись скарги на голод. Кожен бажав дістати хоч картоплі, та й тієї у тутешніх мешканців бракувало. „Ніц німа—все забрали...“—чулась скрізь відповідь.

ліотеки нашого т-ва вислано вже до 30 мандрівних бібліотечок.

Багато команд гуртують ся в різні гуртки і організації на взірць таборових, присилають гроші на часопись та на добродійні ціли. З сього видно, що українська справа все більш находити прихильників та набирає все більшої ваги і значіння.

Беззабава.

„Січ.“ Життє у Товаристві йде нормальним шляхом. Товариство збільшуєть ся новими членами, які мешкають у таборі, а також надходить до Січи чимало листів від товаришів з робітничих команд або з проханнями прийняти їх до Січи, або з запитами, чи приймає Товариство в члени тих, що вістають ся на командах. Є такі, що разом просять вписати їх до Січи й до табору повернути, бо хочеть ся, мовляв, приймати живу участь у цьому гарному ділі.

У середу, 14. лютого, замість четверга, відбули ся чергові товариські сходи. Прийнято 9 нових членів. Другу сотню Січи присвячено імені гетьмана Петра Сагайдачного. Переведено доповнюючі вибори Отаманної Старшини. За сотника третьої сотні обрано т. Б-на, осаулом другої сотні т. Б-ка і хорунжим другої сотні т. Ц-ка. Обговорювала ся справа відсвяткування Шевченкових роковин. Винесено ухвалу відсвяткувати Великі Роковини помімо інших організацій ще й окремо Січею, але дня для свята не визначено і програми його ще не вироблено. Поза сим обговорювала ся справа реформи Генеральної Старшини і в винесеній ухвалі визнано потребу в тій реформі.

Коли ось увійшла Єва і принесла щось у плетені. Віддає хазяйці і обидві дивлять ся на мене і щось гомонять. Скоро хозяйка питає мене: „Чи нема у тебе горщечка? Єва принесла бульби (картоплі), а я зварю.“ Я з великою вдячністю дістав із торбини „котелок“ і віддав хазяйці.

Через кілька хвиль я уже смакував варену бульбу і вгощав нею товаришів московських, які навипередки голосили: „Вот хорошо молодому человеку, да еще говорящему на всяких языках!“

Вони байдужні до всього того, що я є близький до сих людей!.. Мало того, що молодий і балакаю на мові зрозумілій для Гуцулів!.. Дівчина Єва... Можливо, що вона останнє принесла поділитись з братом по духу, по нації... Якесь природне почуте підказало їй, простій, селянській дівчині, що вона бачить перед собою рідного чоловіка. Вона чула, що сей чоловік у сірій, солдатській шинелі є примушений йти з тими, котрі бють, палять, нищать... Може бути, що цей чоловік: всяку хвилю бажає встромити свою рушницю загостреним штиком в землю і стати другом її братів... Вона це знала...

Яким Таємний.

В суботу, 17. лютого, відбули ся січові гімнастичні вправи в гімнастичній салі в Х. бльоці.

У вівторок, 20. лютого, відбули ся сходи першої сотні за для виборів десятників і ройових.

Січовиків є тепер 235.

Січовик С. К.

Театр. У неділю, 18. лютого, в Народному Домі М.-Д. Товариством ім М. Лисенка, була виставлена в другий раз на нашій сцені „Бондарівна“, драма на 4 дії Ів. Тобілевича.

Деякі артисти грали дуже добре й з великим успіхом, але ансамблю (єдності в грі) не було й це та ще дещо почасти шкодило дуже гарному загальному вражінню від вистави.

Від якогось часу в нашому артистичному гуртку помітною є відсутність доброї режисури, бо тільки через те й можуть бути такі недоладні гуртові сцени, як от у першій відміні 4. дії, де козаки й народ по відслоненю вже завіси стояли, як свічки, а далі розмова їх про нещастє з Тетяною була нудна й ніяк не вязала ся своїм тоном з тією подією.

Т. Д-р загалом дуже добре справив ся з тяжкою ролею Бондарівни, хоч в деяких місцях по змислу пєси у Тетяни повинно б було бути більше мужности й діловитого тону, а в тому місці, де Тарас так болюче вразив її оповіданням про свої пригоди, треба б було потайки заплакати і виявити йому своє співчуттє болючим, а не веселим, тоном. Грим у Тетяни терпів деякі недостачі, так цвіт лица не еднав ся з чорними косами: воно повинно бути смагляватим, брови чорні, а на щоках згусток румянця; нічого цього не було в гримі Тетяни. В останній дії не був навіть змінений колір лица так, щоб в йому відбивали ся тяжкі душевні муки, які Тетяна переживає в замку старости.

Тов. Б-ко виконав ролю Бондаря з дуже великим успіхом. Він талановито змалював тип старого козака, у котрого ще грала козацька відвага та надзвичайно гарно передав розпуку, відчай старого Бондаря, коли він довідав ся, що його улюблену доньку Тетяну украдено.

Тов. Б-в хоч загалом і добре грав, але вповні не віддав тугу бувалого, загартованого в боях козака в ролі Тараса. Мова його була не солідна, безбарвна; в 1 дії дуже скоро, без почуття перехамаркав свій довгий монолог. Спів його в 1 дії був дуже гарний і сподобав ся публиці. Своє горе над труном Тетяни в останній дії передав добре. Одяг у Тараса був дуже простий, історично не вірний.

Т. Ш-ль в ролі старости, вельможного пана, був цілком незрозумілим: ніскільки не виказав розуміння жіночої краси та захоплення нею. Також не віддав залюбовання Тетяною в своєму замку. Грим був дуже простий й не відповідав ролі.

Тов. З-ко виконав ролю Герцеля добре, зі справжнім розумінням типу, лише одяг у його був занадто парадний.

Тов. Н-н в ролі парубка Дениса зпочатку був слабуватий, але потім направив ся й дуже добре передав страшну вість про те, що Марія вбита і Тетяни немає в хаті.

Т. Б-кий був правдивим жидом, корчмарем, і дуже добре удав переляканого, як увели його на донит до Тараса.

В кінці драми одна несподіванка зіпсувала вражіння: не вийшло ефекта убивства Тетяни. Староста кілька разів наміряв ся на неї пістолем, але вистрілу не получилось і Тетяна ні від чого впала забитою.

Та всеж таки помимо всіх тих дефектів, вистава загалом пройшла дуже добре.

Фаддей Горемиченко.

Т-во „Сільський Господар.“ 18. лютого відбулось засідання заряду, на якому обговорював ся бюджет на березень місяць і біжучі справи т-ва.

З огляду на те, що багато членів т-ва не могли ввійти на лісту тих учнів, які лишають ся на довший час у таборі, і що деякі члени самі бажають відіхати на роботу, управа, щоб побачить результати своєї роботи, порішила зробити анкету серед своїх членів з такими запитами: 1) Що заставило Вас вступити у члени т-ва „С. Г.“ і слухати сільсько-господарські виклади? 2) Що хотіли Ви придбати від викладів с. господарства? 3) Дали Вам виклади по сільському господарству те, що Ви від них бажали придбати? 4) Які науки сільського господарства були для Вас більш всього цікаві? 5) Зрозуміло для Вас викладались науки по сільському господарству? 6) Чи бажано і на будуче такі виклади провадити, чи може з якими змінами? 7) Чи дали Вам яку науку практичні роботи в садку, огороді і на зразково-досвіднім полі? 8) Що думаєте з наук, придбаних по господарству, практично перевести дома? 9) Як проводилось у Вас господарство (який був сівооборот) і як думаєте провадити його по повороті до дому? 10) Чи варто засновувати сільсько-господарські т-ва і чи чуетесь на силу їх вести? 11) Чи думаєте доповнить практично своє знання по сільському господарству на робітничих командах? 12) Скільки маєте землі? (Губерня, повіт, ім'я і прізвище).

Окремі листи з ціми запитамі будуть як в найскоршій часі роздані всім т.т. членам т-ва „С. Г.“ і слухачам с.-г. викладів. *І. Г.*

Бльоквий гурток т-ва „Воля“ № 7. відбув 20. лютого перші збори. На зборах було піднято питання заснувати вечірній семінар, на якому б читались книжки на різні теми, а також велись дискусії, щоб поглиблювати знання та приєднувати нових товаришів до визвольної ідеї.

Донець.

ВІЙНА.

(від 19. до 23. лютого 1917. р.)

На російським фронті проявляє ся живіший рух поза лініями боевими. Найбільший натиск ставлять Росіяни на Буковину і на лінію Серету, де можна з весною сподівати ся сильніших боїв. Німці відбудували залізницю і завели лад у містах Сфокшані та Бузев. Коли Румуни мали тут ледво

250 ліжок, Німці приготували 3.000. Командантом сего фронту з російської сторони є Гурко, який дістав скріплення у людях і муніції. Центром російським на українським фронті в Галичині і на Волині кермує Брусілов, який зараз лежить хорий. Від Пінська до Дінабурга командує Еверт, а звідсіль до Риги Ген. Рузський.

Під час морозів, які ще бувають на цілім фронті без перерви, відбувають розвідки патрулями, та инколи перестріли артилерією передовсім коло гори Ойтош на російсько-семигородським фронті.

На заході приготовлюють обі сторони до великого, мабуть рішачого бою, який либонь буде в Шампанії.

Вісти з Росії й зі світа.

ШТЮРМЕР ПРОТИ ВІЛЬЗОНА.

„Земщина“ подає голос Штюрмера про Вільзона: „Вільзон—каже Штюрмер—потребує тільки заборонити вивіз озужа з Америки, якби думав щиро спровадити мир. Та тепер він показав правдиве обличчя, як виступив проти осередніх держав. Тому не від Вільзона нам сподівати ся мира, але від інших людей.“ Ся заява Штюрмера здивувала цілу Росію.

ЗАГОВІР У ФІНЛЯНДІІ.

З Гетоборгу подають вість з Фінляндії: У Фінляндії відкрито великий політичний заговор. Поверх сотні людей замішано в сей заговор проти російського правительства.

НОВИЙ ВИБУХ В АРХАНГЕЛЬСЬКУ.

Часопись „Національтіденде“ подає опись одного подорожника з Росії про новий вибух в Архангельську дня 26 січня 1917 р. Вибух був сильніший, як се описувано в часописях. На просторі двох кілометрів в шир, одного кілометр. вдовж знищено усю амуніцію. Станція залізнична щезла, майже 2000 осіб було убито або смертельно ранено. Три кораблі ушкоджено, пять затоплено. Шкода виносить 50 мільонів рублів.

РОСІЙСЬКА ПШЕНИЦЯ ДЛЯ АНГЛІІ.

З Росії вивозять 30. мільонів пудів пшениці до Англії. Знаем, що сю пшеницю Росія вивозить не зі своєї землі, а з України. Не дурно міністер Ріттіх видав наказ селянам—доставити збіжжя по дешевим цінам для війська. А що ніде у Росії не має збіжжя, тільки на Україні, то Україна доставлятиме збіжжя для Англії, яке Німці може й пустять на дно рибам на снідання, а сама Україна буде гинути з голоду! „Біржевия Ведомості“ пишуть, що доставка української пшениці може але відбитись

на живности Росії, але піднесе російську валюту (гроші) за границею. Так Англія буде їсти, Росія піднесе свої гроші, а Україна буде помірати з голоду!

ЖЕРТВИ.

На украсу могили Тараса Шевченка.

Від гуртка „Дружба“ ком. Кридимбах, № 2290—2 м.

На пам'ятник помершим полоненим.

З роб. ком. Weilmünster від т. Д. Т-ка 50 ф., № 337. 50 ф.

„ „ Allendorf від т. П. К-ченка 45 фен.

„ „ Fernhagen № 11600 від т. К-ка 60 фен.

На волинських вдов і сиріт.

Від гуртка „Надія“, Lützellinden № 6136, від т.т.: У-ка 15 ф., Б-нко 10 ф., С-аго 10 ф., Ф-ев 35 ф., Д-ко 20 ф., В-ра 35 ф., Р-ко 35 ф., К-ев 30 ф., Ч-ак 35 ф., Т-ко 5 ф., Д-ко 20 ф., Т-ко 20 ф., Б-ов 10 ф., Б-нов 10 ф. разом 2 м. 90 фен.

З робітничої ком. Boden від т. П-ра 1 мар.

На хорих і інвалідів.

З робітнич. ком. Baden від т. П-ра 2 мар.

„ „ Weilmünster від т. № 1990—1 м.

На лязарет.

З роб. ком. Weilmünster від т. № 2095—50 ф., т. Д. Т-ка 1 мар. разом 1 мар. 50 фен.

Від т. т. з робітничої команди Asslar 12 мар.

На часоп. „Громадська Думка“.

Від т. т. з робітничої команди Asslar 12 мар.

З робітничої ком. Boden від т. П-ра 50 ф.

Українські картки.

Хто хоче мати дуже гарні кольорові (з фарби) картки-листівки українського художника А. Ждахи, спішіть з замовленнями в редакцію.

Це є малюнки з нотами до слідуєчих історичних пісень:

1. „Ой, не гаразд, запорожці, не гаразд вчинили“.
2. „Ой, у полі, ой, у полі тай у Баришполі“.
3. „У діброві чорна галка“.
4. „Засвистали козаченьки в поход з полуночі“.
5. „Стогне вітер вільний в полі“.
6. „Гей, не дивуйте, добрі люде!“.
7. „Ой, не світи, місяченьку!“.
8. „Ой, запив козак, запив“.
9. „За Сибіром сонце сходить, хлопці не з'являйте“.
10. „Ой, не знав козак, ой, да не знав Супрун“.

Ціна: одна картка коштує 10 ф. серія (10 карт.) . . 75 ф.

Адреса редакції: Wetzlar. Unterrichts-Ausschuss. Lagerzeitung.

Купуйте Пам'яткову Книжку

КАЛЕНДАРЬ

— на 1917 р. —

СОЮЗА ВИЗВОЛЕННЯ УКРАЇНИ

500 стор. друку ++ 103 ілюстрацій

ціна 1 марка.

Замовляти по адресі „Громадської Думки“:

Wetzlar. Ukrainischer Unterrichts-Ausschuss.

Lagerzeitung.

ОПОВІСТКА.

„Видавниче Товариство“ має видати святочне число посвячене нашому генієви Тарасови Шевченкові. Просимо всіх товаришів подавати статті, чи вірші, або спомини, як хто познайомився з творами Шевченка, найдалі до 5. марта (березіля) 1917. року.

Редакція.

Цими днями одержані редакцією слідуєчі книжки, які можна виписувати на робітничі команди:

- 1) Географія України С. Рудницького I ч. (з 66 малюнк. і картою), ціна 2 м. 20 ф.,
- 2) Географія України С. Рудницького II ч. (з 48 малюнками), ціна 2 м. 50 ф.

З друкарні „Союза Визволення України“ в таборі Вецляр.